

Az Európai Gazdasági és Szociális Bizottság véleménye – Javaslat európai parlamenti és tanácsi irányelvre egyes műanyagtermékek környezetre gyakorolt hatásának csökkentéséről

(COM(2018) 340 final – 2018/0172 (COD))

(2019/C 62/34)

Előadó: **Maria NIKOLOPOULOU**

Felkérés:	Tanács, 2018.6.15. Európai Parlament, 2018.6.11.
Jogalap:	az Európai Unió működéséről szóló szerződés 192. cikkének (1) bekezdése és 304. cikke
Közgyűlési határozat:	2018.4.17.
Illetékes szekció:	„Mezőgazdaság, vidékfejlesztés és környezetvédelem” szekció
Elfogadás a szekcióülésen:	2018.10.5.
Elfogadás a plenáris ülésen:	2018.10.17.
Plenáris ülés száma:	538.
A szavazás eredménye:	210/3/2
(mellette/ellene/tartózkodott)	

1. Következtetések és ajánlások

1.1. Az Európai Gazdasági és Szociális Bizottság (a továbbiakban: EGSZB) üdvözli az egyszer használatos műanyagokra vonatkozó irányelvjavaslatot, amelyet a körforgásos gazdaságra vonatkozó stratégia keretében, valamint a fenntartható fejlesztési célok elérése érdekében kulcsfontosságú elemnek tekint.

1.2. Az EGSZB különösen arra hívja fel a figyelmet, hogy a fenntarthatóságra való áttéréshez mindenekelőtt valamennyi politikai, gazdasági, társadalmi, környezetvédelmi és kulturális szereplő részvétele szükséges, továbbá minden egyes állampolgárt be kell vonni a termékek gyártását, fogyasztását és újrafeldolgozását illető paradigmaváltásba. Ennek nélkülözhetetlen feltételét képezi az oktatás és a képzés, valamint a figyelemfelkeltő kampányok, különösen ami az iskoláskorú fiatalokat illeti.

1.3. Az EGSZB úgy véli, hogy az Európai Bizottság javaslata fontos *kísérleti program*, amely elsősorban a tengerekben és óceánokban megtalálható műanyag termékekre összpontosít. Mindazonáltal a javaslat lehetne még ennél is nagyra törőbb, valamint a hatékony alkalmazás biztosítása érdekében egy ütemtervvel és további kezdeményezésekkel kellene kiegészíteni.

1.4. Az EGSZB különösen az alábbiakat javasolja:

1.4.1. Ki kell értékelni a tíz termékből álló lista további bővítését, olyan egyéb termékeket felvéve a listára, amelyek fenntartható alternatíváit megfelelő mennyiségben és áron már forgalmazzák a piacon.

1.4.2. Egyértelművé kell tenni azt az alapelvet, miszerint minden biológiailag lebontható terméknek egyben komposztálhatónak is kell lennie, valamint meghatározni az egyes termékek szárazföldön és tengerekben történő fotokémiai lebomlásának maximális időtartamát.

1.4.3. A halászoknak kulcsfontosságú szerepük lehet a tengerek és az óceánok tisztításában. A halászeszközök visszaszolgáltatására vonatkozó ösztönzőket a lehető leghamarabb ki kell terjeszteni a halászat során összegyűjtött valamennyi hulladékra. A tengerek és óceánok tisztítására szolgáló új rendszer teljeskörű kialakításához szükség van valamennyi érdekelt fél és helyi hatóság bevonására. Továbbá valamennyi kikötőnek – a legkisebbeket is ideértve – fejlett és átlátható hulladékgyűjtési és -gazdálkodási rendszerrel kell rendelkeznie.

1.4.4. Annak ellenére, hogy az európai piacon jelen lévő, egyszer használatos műanyag termékek 90 %-át harmadik országokban állítják elő, alapvető fontosságú, hogy az ágazat valamennyi vállalkozása támogatást kapjon a fenntarthatóbb termelési folyamatokra történő átállás során. Különösen az olyan ágazatok innovációját és fejlődését kell pénz- és adóügyi eszközök révén támogatni, mint az ökotervezés, a bioműanyagok és a másodlagos nyersanyagok ágazata. Ily módon az Unió profitálhat a külkereskedelmi mérleg jelentős javulásából, elősegítheti a fenntarthatóbb vállalkozások fejlesztését és növelheti a minőségi munkahelyek számát.

1.4.5. A 2004/35/EK irányelv által bevezetett „szennyező fizet” elv az európai bizottsági javaslat alappillére, amely a hulladékgazdálkodási és -újrafeldolgozási költségek méltányosabb és kiegyensúlyozottabb megosztásán alapul. Az irányelv megfelelő alkalmazása lehetővé teszi majd, hogy csökkentsék ezeket a kiadásokat azon vállalkozások esetében, amelyek tanúsítvánnyal rendelkeznek a környezetszennyezés elleni eljárások vagy a szennyező anyagokat tartalmazó termékek közvetlen ártalmatlanítása tekintetében.

1.4.6. A meglévő hulladékgazdálkodási és -újrafeldolgozási jogszabályok közötti nagyobb mértékű együttműködés, külön hangsúlyt helyezve a szelektív hulladékgyűjtésre. Tovább fontos lenne, hogy a tagállamok összehangolt módon alakítsák ki az engedélyek és szankciók rendszerét.

1.4.7. Az egyszer használatos műanyagokra vonatkozó stratégia hatékonysága mindaddig korlátozott marad, amíg az Európai Bizottság nem alakít ki egy, a belvizek (tavak és folyók) fenntarthatóbb kezelésére és ellenőrzésére irányuló *ad hoc* stratégiát, hiszen a tengerekbe jutó hulladék 80 %-a a belvizeken keresztül kerül a tengerbe. Az EGSZB úgy véli, hogy azoknak az irányítási rendszereknek a terjedését kell elősegíteni, amelyek egyaránt bevonják a közjogi hatóságokat, a magánszervezeteket és a szervezett civil társadalmat, ilyenek például a „folyószerződések”, amelyeket a környezetvédelmi alapokhoz (pl. Interreg) való hozzáférés alapvető feltételeként kell számon tartani.

1.4.8. A műanyag termékek címkézési és nyomonkövethetőségi rendszereinek bevezetése hozzáadott értéket képviselhet a hulladékgazdálkodási és -újrahasznosítási eljárások során. Egy speciális logó létrehozása – kiváltképp a másodlagos nyersanyagból készült termékek számára – növelheti a fogyasztók bizalmát.

1.4.9. Az irányelvet három-, és nem hatévente kellene felülvizsgálni. E javaslat oka, hogy a nyomonkövetési mechanizmusok már aktívak és validálva vannak (számítási módszer). Továbbá az említett intézkedés lehetővé tenné az alkalmazási szakasz során esetlegesen felmerülő problémák megoldását, valamint – az irányelv végrehajtásának állapota és az *ökotervezés* terén végbemenő fejlődés függvényében – szükség esetén a tíz termékből álló lista módosítását vagy bővítését.

1.4.10. A körforgásos gazdaság számos bevált gyakorlatát jobban terjeszteni kellene, megerősítve az EGSZB által működtetett, a körforgásos gazdaság érdekelt feleinek európai platformját, amely az összes érintett fél közötti tapasztalatcsere hatékony eszköze.

2. Bevezetés

2.1. Az Európai Unió területén a tengeri hulladék mennyiségének 80–85 %-át a műanyag teszi ki, amelynek fele **egyszer használatos műanyagtermék** (a továbbiakban: **EHM termék**), míg a **hagyományos halászatból és akvakultúrából származó, műanyagot tartalmazó**, tengeren elvesztett vagy elhagyott **halászeszközök** a tengeri hulladék további 27 %-át teszik ki.

2.2. Az európai tengerpartokon leggyakrabban előforduló tíz EHM termék az összes megtalált termék 86 %-át, valamint a teljes tengeri hulladék 43 %-át képezi. Mindennapi használatra szánt termékekről van szó, amelyek esetében nem mindig egyértelmű, hogy műanyagokat tartalmaznak ⁽¹⁾. Ilyenek például az élelmiszertartályok, italos poharak, fültisztító pálcikák, tányérok, szívószálak, pálcák léggömbhöz, italos tartályok és azok fedele, szűrők dohánytermékekhez, nedves törülközők és műanyag hordtasakok. **A darabszámok alapján ⁽²⁾ ez a tíz termék és a műanyagot tartalmazó halászeszközök együttesen a tengeri hulladék körülbelül 70 %-át teszik ki.**

2.3. A jórészt polietilén vagy polipropilén felhasználásával készült EHM termékek környezetben történő lebomlásához átlagosan 300 évre van szükség, jóllehet néhány esetben a fotokémiai lebomlás folyamata akár 1 000 évig is eltarthat. Ezenkívül a lebomlás nem azt jelenti, hogy a műanyag bekerül a természeti körforgásba, hanem mikroműanyag formájában az emberi szem számára láthatatlanná válik.

2.4. A műanyag a XX. század egyik legnagyobb és életünket leginkább befolyásoló találmánya. Fizikai jellegzetességeinek köszönhetően (rugalmasság, könnyű súly és ellenálló képesség) ez az anyag végtelenül sokféle módon felhasználható; mint például az EHM termékek esetében láthatjuk, kiválóan alkalmasak a kültéri használatra (pl. piknik). Ebből következően az EHM termékek természetben történő szétszóródásának veszélye rendkívül magas, számos fogyasztó jó szándéka és a hulladékgazdálkodási és -újrafelhasználási rendszerek hatékonysága ellenére. Aránytalanul magas környezeti veszélyről és hatásról beszélünk, főleg, ha figyelembe vesszük, hogy e termékek várható használati ideje esetenként még az öt perccel sem haladja meg.

⁽¹⁾ A cigaretták füstszűrője 95 %-ban műanyagból készül. <https://www.noordzee.nl/hele-noordzeekust-schoon-2764-vrijwilligers-ruimen-11163-kilo-afval-op/>

⁽²⁾ A tengerpartokon talált tételek megszámlálása nemzetközileg elismert módszer a tengeri szemét összetételének megállapítására. A tudományos közösség hatékony mutatóként tartja számon a politikák kidolgozása során. A módszer a tengervédelmi stratégiáról szóló 2008/56/EK keretirányelv végrehajtásának kontextusában a tagállamok által kidolgozott és a Közös Kutatóközpont által összeállított jelentéseken alapul. Az adatok forrása: UNEP, 2017.

2.5. Amennyiben az EHM termékek nem kerülnek a hulladékgazdálkodási rendszerbe, a tengerekben és az óceánokban gyűlnek össze, ami a környezetre és az emberi egészségre nézve káros következményekkel jár, hiszen a termékek bekerülnek a táplálékláncba. Továbbá ez a jelenség több gazdasági ágazatra is hatással van, például a turizmusra, a halászatra vagy a tengeri szállításra.

2.6. A tengeri hulladék határokon átnyúló probléma, amelyet a műanyagszigetek⁽³⁾ jelképeznek leginkább. Az Európai Unió az Egyesült Nemzetek fenntartható fejlesztési céljaival⁽⁴⁾ és a Párizsi Megállapodással (COP21) összhangban vállalta, hogy fellép e jelenség ellen. A körforgásos gazdaságra vonatkozó uniós cselekvési terv⁽⁵⁾ keretein belül megvalósuló, műanyagokra vonatkozó stratégia⁽⁶⁾ volt az első lépés ebben az irányban.

3. Az Európai Bizottság javaslatának összefoglalása

3.1. Az irányelvjavaslat célkitűzése megelőzni és csökkenteni az EHM termékekből és a halászeszközökből származó tengeri műanyag hulladékot (*mikroműanyagok*) a műanyagokra vonatkozó stratégiában már előirányzott intézkedések kiegészítése, valamint a létező jogszabályokban és fellépésekben megtalálható hiányosságok orvoslása által.

3.2. Az irányelv kapcsolódik ahhoz a kezdeményezéshez is, amely az egyszer használatos műanyag hordtasakok bioműanyagból vagy lebomló anyagokból készült hordtasakokra történő váltására irányul, és amely rövid idő alatt jelentős változást hozott a fogyasztók szokásaiban, valamint rendkívül pozitívan hatott a környezetre nézve is⁽⁷⁾.

3.3. Egyszer használatos műanyag (EHM) termékek

3.3.1. A különböző európai tengerpartokon történő hulladékszámítást követően a javaslat a tengerparton leggyakrabban megtalált tíz EHM termékre összpontosít. Az Európai Bizottság a fenntartható alternatív termékek elérhetősége és megfizethetősége alapján számos intézkedésről rendelkezett. Amennyiben egy alternatív termék már megtalálható a piacon, ki kell vonni annak leginkább szennyező megfelelőjét (pl. szívószálak, tányérok és fültisztító pálcikák). Ellenkező esetben olyan intézkedéscsomagot kell bevezetni, amely egyrészt a tájékoztató programokon keresztül, másrészt pedig az alternatív, biokompatibilis és újrahasznosítható anyagok mihamarabbi létrehozására irányuló ökotervezés ösztönzése által a fogyasztás csökkentését célozza (pl. élelmiszertartályok, italos poharak, léggömbök, dobozok és csomagolóanyagok, italos tartályok, szűrők dohánytermékekhez, nedves törülközők, könnyű műanyag hordtasakok).

3.3.2. Az irányelv kiterjeszti a gyártói felelősség rendszerének alkalmazását az összes olyan termékre, amelyre nem vonatkozik a piaci korlátozás, ily módon hozzájárulva a megelőzés és hulladékgazdálkodás költségeihez.

3.3.3. Az Európai Bizottság olyan címkézési rendszert is javasol, amely tájékoztatná a fogyasztót a hulladékgazdálkodásról, és ezáltal ösztönözné a szelektív hulladékgyűjtést és az újrahasznosítást. Ez az intézkedés magában foglalja a kerülendő viselkedés jelzését is (pl. nedves törülköző használata).

3.3.4. A javaslat konkrét intézkedéseket vezet be a termékkialakításra vonatkozóan (pl. az italos palackokhoz rögzített kupakok), valamint az újrahasznosítást illető nagyra törő célkitűzéseket is tartalmaz (mint például az elkülönített gyűjtésből származó, egyszer használatos műanyagpalackok 90 %-os újrahasznosítása).

3.4. Műanyagot tartalmazó halászeszközök

3.4.1. Az irányelv a műanyagot tartalmazó halászeszközök összegyűjtésének integrált és modernebb rendszerét javasolja, amely az alábbi három ponton alapul: a kikötőkben történő szelektív hulladékgyűjtésre szolgáló speciális mechanizmusok és gépek beiktatása; ösztönzők kialakítása azon halászok számára, akik visszaszolgáltatják a halászeszközöket vagy a tengerben hagyott, hulladékká vált halászeszközöket; a kiterjesztett gyártói felelősség rendszerének bevezetése a műanyagot tartalmazó halászeszközökre vonatkozóan, a kkv-kat is beleértve. A kiterjesztett gyártói felelősség rendszerén keresztül összegyűjtött forrásoknak a személtelés megelőzésével (tájékoztató kampányok) és a hulladékgazdálkodással – többek között az egyszer használatos műanyagtermékekből származó hulladékok eltakarításával – kapcsolatos költségeket kell fedeznie.

⁽³⁾ A műanyagszigetek nemzeti vízekben találhatóak, és ahhoz, hogy meg lehessen őket szüntetni, globális összefogásra van szükség. Ezek a szigetek a tengeri áramlatok következtében évek alatt, nagyrészt a fejlődő országokból (főként Délkelet-Ázsiából) érkező műanyag hulladékból alakultak ki.

⁽⁴⁾ 3., 9., 12. és 14. számú célkitűzés (Egészség és jólét; Ipar, innováció és infrastruktúra; Felelős fogyasztás és termelés; Óceánok és tengerek védelme).

⁽⁵⁾ COM(2018) 28 final.

⁽⁶⁾ COM(2015) 614 final.

⁽⁷⁾ (EU)2015/720 irányelv (HL C 214., 2014.7.8., 40. o.).

3.5. Az EHM termékek nagy része nem uniós országokban készül. Ebből kifolyólag a javaslat a belső kereslet növekedése révén elősegítheti az európai termelés erőteljes fejlődését. Ez a szabályozás tehát várhatóan hozzájárul majd a versenyképes, fenntartható és decarbonizált gazdaság gyorsabb fejlődéséhez, és egyértelmű előnyökkel jár majd a harmadik országokkal folytatott kereskedelem mérlegét illetően, valamint pozitív hatása lesz a minőségi munkahelyek létrehozásának tekintetében is.

4. Általános megjegyzések

4.1. Az Európai Gazdasági és Szociális Bizottság (EGSZB) az elsők között támogatta a fenntartható fejlődést, amely nemcsak a polgárok, hanem valamennyi politikai, gazdasági, társadalmi, környezetvédelmi és kulturális szereplő tudatosságán is alapul. Ezért a valamennyi szinten folyó oktatás alapvető fontosságú a környezetet tiszteletben tartó, újfajta termelői, fogyasztói és életviteli modell alapjainak kialakításában. A vállalkozások a társadalmi felelősségvállalás keretében kulcsfontosságú szerepet töltenek be az oktatás és a tudatosság növelésének terén. A szervezett civil társadalom már sok olyan önkéntes akciót megvalósított, amelyek komoly hozzáadott értékkel gazdagíthatják az európai bizottsági kezdeményezést.

4.2. Az EGSZB emlékeztet rá, hogy a környezetszennyezés világméretű probléma. Szemléletétől és horderejétől függetlenül bármely európai kezdeményezés csak akkor lehet sikeres, ha azt egy szélesebb körű fenntartható fejlesztési projekt kíséri, amelyben mind az Unió jelentős *versenyszereplője*, mind a fejlődő országok részt vesznek. Az EGSZB a szomszédos harmadik országokkal való szinergiák létrehozását javasolja az olyan zárt tengerek fenntartható kezelése érdekében, mint a Fekete-tenger vagy a Földközi-tenger. Ennek kapcsán az EGSZB bízik abban, hogy az Unió egyre inkább a fenntartható fejlődési folyamatok élére áll.

4.3. Az EGSZB támogatja az EHM termékekből és a műanyagot tartalmazó halászeszközökből származó tengeri műanyag hulladékok keletkezésének megelőzésére és mennyiségének csökkentésére irányuló javaslatot. Az EGSZB érti azt az elképzelést, amely szerint – a „*kísérleti program*” *logikáját* követve – egy kis számú, magas környezeti hatással rendelkező termékre kell összpontosítani, továbbá fontos lépésként tartja számon e kezdeményezést a valóban fenntartható gazdaságnak a körforgásos gazdaságra vonatkozó uniós cselekvési terv keretein belül történő megteremtése felé⁽⁸⁾, valamint a műanyagokra vonatkozó stratégia kiegészítésére⁽⁹⁾. Ugyanakkor úgy véli, hogy az Európai Bizottság kezdeményezése ambiciózusabb is lehetne és kiegészíthetné a listát minden olyan fenntartható termékkel, amely már most is fellelhető megfelelő mennyiségben és áron (pl. kávékapszulák), és az EFSA-t is bevonva garantálhatná, hogy ezek valóban egészségesek is.

4.4. Az EGSZB helyénvalónak tartja azt a javaslatot, mely szerint csak azon termékek vonatkozásában kell piaci korlátozást alkalmazni, amelyek esetében létezik fenntartható, a környezetre és az emberekre nézve biztonságos és a fogyasztók számára megfizethető alternatíva.

4.5. A műanyag hulladékok felhalmozódásából eredő probléma megoldásának szempontjából nemcsak a hulladékkezelés játszik fontos szerepet, hanem a fogyasztási szokások és a termelési módok is. Ezért alapvető fontosságú, hogy a nemzeti kormányok valamennyi szükséges eszközzel ösztönözzék a fenntartható műanyag termékek használatát, előmozdítva és támogatva a legészszerűbb termelési és fogyasztási eljárásokat. Ezzel egyidejűleg fontos az állampolgárok tudatosságának kialakítása egészen az iskolás kortól kezdődően, annak érdekében, hogy felelősségteljesen járjanak el és részt vegyenek a szelektív hulladékgyűjtésben.

4.6. Az EHM termékek környezetben történő szétszóródásának veszélye rendkívül magas, számos fogyasztó jó szándéka és a hulladékkezelési és -újrafeldolgozási rendszerek hatékonysága ellenére. Mivel lehetetlen egy 100 %-ban hatékony hulladékgyűjtő és -újrahasznosító rendszer kialakítása, a lehető leghamarabb létre kell hozni a termékek fenntartható alternatíváit, valamint meg kell hozni a környezetszennyezés aktuális szintjének csökkentésére irányuló intézkedéseket⁽¹⁰⁾.

4.7. Az *ökotervezés* elengedhetetlen a szennyező termékek biokompatibilis alternatíváinak megalkotásához. Az EGSZB megfelelő mennyiségű forrás elkülönítését javasolja az ágazat számára az Unió új pénzügyi keretén belül, különösen az új Horizont programon keresztül. Az EGSZB úgy véli, hogy a *bioműanyagok* és a *másodlagos nyersanyagok* terén megvalósuló *ökoinnováció*, vagy a műanyag „*elfogyasztására*” képes „*PETáz*” típusú enzimek használata gazdasági, társadalmi és környezetvédelmi szempontból hozzáadott értéket jelenthet az egész Unió számára.

⁽⁸⁾ HL C 264., 2016.7.20., 98. o., HL C 367., 2018.10.10., 97. o.

⁽⁹⁾ HL C 283., 2018.8.10., 61. o.

⁽¹⁰⁾ HL C 230., 2015.7.14., 33. o.

4.8. Az EGSZB szerint külön figyelmet kell szentelni a másodlagos nyersanyaggá átalakítandó műanyag termékeknek. Különösen arra kell odafigyelni, hogy a műanyag ne tartalmazzon mérgező kémiai adalékanyagokat, amelyek megakadályozhatják annak újrafeldolgozását, ezzel kárt okozva az emberek, a vállalkozások és a környezet számára. Továbbá szükséges egy „maximális élettartam” megállapítása, hiszen a műanyagokat nem lehet végtelen sokszor újrahasznosítani.

4.9. Az EGSZB úgy véli, hogy a kezdeményezés egyik legnyilvánvalóbb korlátja a „biológiai lebonthatóság” jogszabályi meghatározásának hiánya. **Az, hogy egy termék biológiailag lebontható, nem jelenti azt, hogy egyben környezetbarát is.** A műanyagok, különösen az EHM termékek a környezetet szennyező mikroműanyaggá alakulhatnak át, és bekerülhetnek a táplálkozási láncba is. Ebből az okból kifolyólag az EGSZB úgy véli, hogy minél előbb közbe kell lépni annak az elvnek a tisztázása érdekében, hogy minden „biológiailag lebontható” műanyag terméknek egyben „komposztálhatónak” is kell lennie, azaz nem lehet a környezetre nézve mérgező vagy ártalmas. Ennek értelmében alapvető fontosságú a földön és a tengerben zajló biológiai lebomlási folyamatok maximális idejének meghatározása, az EN 13432:2002 harmonizált szabvánnyal összhangban⁽¹¹⁾. Végül pedig meg kell alkotni az európai címkézési rendszert, amelyet a visszaélések elkerülése érdekében megfelelő ellenőrzési mechanizmusokkal kell ellátni.

4.10. Az EGSZB támogatja azt a javaslatot, hogy a műanyagot tartalmazó halászeszközök visszajuttatását a halászok számára biztosított ösztönzők által elő kell segíteni. Az EGSZB megjegyzi, hogy a hulladék elkülönített gyűjtése nem egyszerű és nem is gyors folyamat, ezért bízik abban, hogy az ösztönzők arányosak a halászok által a hulladék elkülönítésére szánt idővel.

4.10.1. Az említett intézkedést ki kell terjeszteni a halászat során összegyűjtött valamennyi hulladék visszajuttatására, hiszen a hatályban lévő törvények szerint a halászok kötelesek a kikötőkben lerakott hulladék után fizetni. Ez azt jelenti, hogy jelenleg a halászok fizetnek a tenger tisztításáért és a nem általuk termelt, de általuk összegyűjtött hulladék partra juttatásáért. Ennek okán a hulladékgazdálkodást érintő aktuális intézkedések felülvizsgálatát javasolja a 2021–2026-os időszakra szóló új Európai Halászati Alap keretében, úgy, hogy azok a proaktív és felelősségteljes magatartásformáknak kedvezzenek.

4.10.2. Tekintve, hogy mind a tenger felszínén, mind a mélyben nagy mennyiségű hulladék található, a halászok fontos hozzáadott értéket képviselhetnek annak összegyűjtésében. Ezek az intézkedések az egyes halállományokra vonatkozóan nemrégiben bevezetett korlátozások gazdasági kompenzációjaként is értelmezhetők⁽¹²⁾. Ily módon a megfelelő képzést követő és a halászok egyesületeinek közvetlen bevonása mellett történő tisztítási tevékenység a horgászturizmus (kék gazdaság) mellett újabb, gazdasági szempontból vonzó tevékenységgé válhat, amit különösen a természetes halászati idenyen kívül lehetne végezni. Ezt az intézkedést bele kellene foglalni az új Európai Halászati Alapba, és végrehajtásáról egy erre a célra létrehozott európai jogalkotási kezdeményezéssel kellene gondoskodni.

4.11. Az EGSZB üdvözli a kiterjesztett gyártói felelősség rendszerének bevezetését, amely összhangban áll a „szennyező fizet” elvvel. Mind ez ideig más termelői ágazatok (turizmus⁽¹³⁾, tengeri szállítás, halászat) és a polgárok (a hulladék összegyűjtésével, kezelésével és újrafeldolgozásával kapcsolatos megnövelt adók révén) fizették meg a tengeri szennyezés költségeit. Végrehajtása során fontos megbizonyosodni arról, hogy a fent említett elvet a ténylegesen szennyező termékeket gyártó vállalkozásokra alkalmazzák, és a többletköltséget ne hárítsák át a fogyasztókra⁽¹⁴⁾.

4.12. Az EGSZB a 2004/35/EK irányelv követelményeinek megfelelően⁽¹⁵⁾ arra kéri az Európai Bizottságot és a tagállamokat, hogy vizsgálják meg, csökkenteni lehetne-e azon vállalkozások gazdasági terheit, amelyek a saját termékeikből származó szennyező anyagok közvetlen összegyűjtésére vonatkozóan tanúsított fellépéseket végeznek (pl. betétdíjas csomagolóanyagok rendszere). Bár a felsorolt bevált gyakorlatok értékelése a nemzeti hatóságok közvetlen kompetenciája, szükség van egy másodfokú, európai szintű ellenőrzésre is.

4.13. Az EGSZB tudatában van annak, hogy a körforgásos gazdaságra való áttérés sok vállalkozás számára igen magas költségekkel jár. Ezért az EGSZB bízik abban, hogy ezt a környezetvédelmi szempontból alapvető fontosságú folyamatot olyan pénz- és adóügyi ösztönzők kísérik majd, amelyek lehetővé teszik a vállalatok számára a fenntartható termelés való áttérést. Fontos, hogy ezt a folyamatot európai szinten irányítsák és kövessék nyomon, elkerülve ezáltal, hogy a belső piacon tisztességtelen versenyhelyzetek alakuljanak ki.

⁽¹¹⁾ Az EN 13432:2002 az Európai Szabványügyi Bizottság harmonizált szabványa azokról a követelményekről, amelyek alapján egy bizonyos anyag biológiailag lebonthatónak vagy komposztálhatónak minősíthető.

⁽¹²⁾ HL C 283., 2018.8.10., 61. o.

⁽¹³⁾ HL C 209., 2017.6.30., 1. o.

⁽¹⁴⁾ HL C 81., 2018.3.2., 22. o.

⁽¹⁵⁾ A 2004/35/EK irányelv kimondja a „szennyező fizet” elvet. Ez azt jelenti, hogy amennyiben egy vállalkozás környezeti károkat okoz, felelős azokért, ennek következtében meg kell tennie a szükséges megelőző vagy javító intézkedéseket, továbbá fedeznie kell valamennyi, a kárhoz kapcsolódó költséget.

4.14. A körforgásos gazdaságra való áttérés az egész Európai Unió számára lehetőségeket kínálhat a versenyképesség és a foglalkoztatás terén. A lehetőségek kiaknázásához fejlett oktatási és képzési rendszert kell kialakítani. Továbbá megfelelő aktív munkaerőpiaci intézkedésekre is szükség van annak érdekében, hogy a munkavállalók naprakész kompetenciákkal rendelkezzenek.

4.15. Az EGSZB egyetért azzal az elgondolással, hogy ki kell dolgozni egy irányelvet annak érdekében, hogy a tagállamok nemzeti sajátosságainak megfelelően hajthassák végre a szabályozást, bár fontos lenne az engedélyezések és szankciók tekintetében meglévő különbségek mielőbbi megszüntetése⁽¹⁶⁾. E tekintetben alapvető fontosságú, hogy a nemzeti kormányok a folyamat minden egyes szakaszában bevonják a **szervezett civil társadalmat**, a jogszabályok kidolgozásától kezdve a végrehajtáson és a nyomon követésen át egészen az értékelésig. Az irányelv alkalmazását illetően bizonyos esetekben léteznek a kitűzött célok eléréséhez megszabott határidők, sok más esetben (pl. a PET újrahasznosítása) nincsenek meghatározott ütemtervek. Az EGSZB úgy véli, hogy világos és mindenki számára azonos dátumok nélkül a szabályozás átültetésének szakaszában megnövekedhetnek az egyensúlyhiányos helyzetek.

4.16. Az EGSZB megjegyzi, hogy a nyomonkövetési mechanizmusok már aktívak és validálva vannak (számítási módszer). Ezért azt tanácsolja, hogy az eredeti javaslattal ellentétben az irányelv felülvizsgálatára három-, és ne hatévente kerüljön sor. Az említett intézkedés lehetővé tenné az alkalmazási szakasz során esetlegesen felmerülő problémák megoldását, valamint – az irányelv végrehajtásának állapota és az ökotervezés terén végbemenő fejlődés függvényében – szükség esetén a tíz EHM termékből álló lista módosítását vagy bővítését.

5. Részletes megjegyzések

5.1. Az UNEP⁽¹⁷⁾ jelentése szerint a tengerekben és óceánokban felgyülemlett hulladék 80 %-a szárazföldön keletkezik, és a folyókon keresztül érkezik a tengerekbe. Mindez azt vonja maga után, hogy egyre jobban összehangolt intézkedésekre van szükség annak érdekében, hogy ez ne történjen meg. Az EHM termékekre vonatkozó fellépések javítani fogják a tavak és a folyók helyzetét, míg a halászeszközökre vonatkozóan nem léteznek becslések. Ezért az EGSZB azt javasolja, hogy a szabályozást terjesszék ki a tavakra és a folyókra is, a belvizek fenntarthatóbb kezelésére szolgáló európai szintű stratégián keresztül.

5.2. A *folyószerződés*⁽¹⁸⁾ módszere egy Európa-szerte elterjedt, nagy sikerű bevált gyakorlat, amely hatásosnak bizonyulhat a belvizek hidrogeológiai és környezetvédelmi veszélyek tekintetében történő kezelésében. Az eszköz ereje a nyílt *irányításban* rejlik, amelynek köszönhetően területi szinten bevonásra kerül az összes közbizalmi és magánszervezet, valamint a szervezett civil társadalom. Ezeket a tapasztalatokat egy európai adatbázison keresztül össze kell gyűjteni az eszköz Unió-szerte megvalósuló organikus és strukturált fejlődése érdekében. Az új Horizont Európa keretprogrammal összhangban, amely szerint a költségvetés 35 %-át éghajlat- és környezetvédelmi fellépésekre kell fordítani, az EGSZB azt javasolja, hogy az említett *szerveződések* elengedhetetlen előfeltételt képezzenek a környezeti fenntarthatóság kutatására és innovációjára irányuló, meghatározott európai alapokhoz, valamint a hidrogeológiai és környezetvédelmi veszélyeket illető területvédelmi alapokhoz (pl. Interreg) való hozzáféréshez.

5.3. Az EGSZB alapvető fontosságúnak tartja az irányelvnek a hulladék- és vízgazdálkodás területén bevezetett egyéb uniós jogszabályokkal történő összehangolt és koordinált végrehajtását, különös tekintettel a hulladékokról szóló keretirányelvre⁽¹⁹⁾, a csomagolásról és a csomagolási hulladékról szóló irányelvre⁽²⁰⁾, a tengervédelmi stratégiáról szóló keretirányelvre⁽²¹⁾ és a települési szennyvíz kezeléséről szóló irányelvre⁽²²⁾. Külön figyelmet kell szentelni a hulladékgazdálkodás európai jogi szabályozásának⁽²³⁾.

5.3.1. Fontos, hogy legyenek megfelelő hulladékkezelési struktúrák (pl. a komposztálható hulladékok szelektív gyűjtése, hogy az újrahasznosító üzemekben hatékonyan és megfelelően lehessen azokat feldolgozni), és hogy egyértelmű tájékoztatást nyújtsanak a fogyasztóknak. Megfelelő szelektív gyűjtéssel elő lehet segíteni a 3D-s nyomtatási technológia alkalmazását is, hiszen a műanyagok könnyen felhasználhatók alapanyagként új tárgyak előállításához.

⁽¹⁶⁾ HL C 283., 2018.8.10., 61. o.

⁽¹⁷⁾ UNEP, Marine plastic debris and microplastics, 2016.

⁽¹⁸⁾ A folyószerződés módszere olyan bevált gyakorlat, amely első ízben Franciaországban terjedt el az 1990-es években. 2000-ben a Vízügyi Világfórum alkalmával hivatalosan is elismerték jelentőségét és hasznosságát. Kezdetben a folyószerződés célja a hidrogeológiai veszélyek elhárítása volt. Az utóbbi években számos uniós ország számára ismét alapvető eszközt képviselnek az alulról építkező megközelítésben történő, felelősségteljes és fenntartható belvízvédelemben.

⁽¹⁹⁾ 2008/98/EK irányelv.

⁽²⁰⁾ 1994/62/EK irányelv.

⁽²¹⁾ 2008/56/EK irányelv.

⁽²²⁾ 91/271/EGK irányelv.

⁽²³⁾ 2008/98/EK irányelv.

5.3.2. Bár a biofilterek nem tartoznak az egyszer használatos műanyag termékek körébe, az EGSZB arra kéri az Európai Bizottságot, hogy foglalkozzon azzal, hogy szennyvízkezelési problémákat követően egyre nagyobb számban találni ilyeneket számos európai tengerparton.

5.4. A digitalizáció erős szövetséget jelenthet a szennyezés elleni küzdelemben és a fenntartható gazdaság támogatásában. A műanyag termékek címkézési és nyomonkövethetőségi rendszereinek bevezetése hozzáadott értéket képviselhet a hulladékgazdálkodási és -újrahasznosítási eljárások során. Egy speciális *logó* létrehozása – kiváltképp a másodlagos nyersanyagból készült termékek számára – növelheti a fogyasztók bizalmát ⁽²⁴⁾.

5.5. Az EGSZB a környezetvédelmi tanúsítványok közös és minőségi keretének létrehozását javasolja. Ez a kezdeményezés alapvető fontosságú annak érdekében, hogy a vállalkozások a követelmények közötti átfedések és további gazdasági terhek nélkül tehessenek eleget a fenntarthatóságra vonatkozó legszigorúbb szabványoknak.

5.6. Az EGSZB ismét felhívja a figyelmet arra, hogy az Unióban többféle kikötői rendszer létezik ⁽²⁵⁾. Európában több száz, kisebb kikötő létezik, amelyek rendkívül fontos szerepet töltenek be a tengerből és halászatból élő kis helyi közösségek fejlődése szempontjából. Az Európai Bizottság javaslata olyan (a módszert, technológiát és infrastruktúrát illető) modernizációs folyamatról rendelkezik, amelyet helyi szinten, az Európai Unió pénzügyi támogatása nélkül szinte lehetetlen megvalósítani. Az említett folyamat elengedhetetlen az elnéptelenedés jelenségének feltartóztatásához, valamint a helyi termelési sajátosságok és a helyi közösségek fenntartásához.

5.6.1. Az EGSZB úgy véli, hogy a (EU) 2018/851 irányelvben meghatározott kiterjesztett gyártói felelősség elvének alkalmazása révén összegyűlt alapot – egyebek mellett – a kikötői infrastruktúráknak a legmagasabb szintű hulladékgyűjtési és hulladékgazdálkodási szabványok alapján történő felújítására kell felhasználni. Ezzel egyidejűleg az EGSZB úgy véli, hogy alapvető fontosságú az intézmények és a civil társadalom helyi szintű bevonása, különös tekintettel az 5 000-nél kevesebb lelket számláló kis part menti települések esetében, annak érdekében, hogy közösen találjanak mindenki számára megfelelő és hosszú távon olcsóbb megoldást.

5.7. Az EGSZB – az Európai Bizottsággal közösen – rendelkezik egy, a körforgásos gazdasággal foglalkozó platformmal ⁽²⁶⁾, melynek segítségével már komoly eredményeket sikerült elérni: sok tapasztalatot és bevált gyakorlatot lehetett összegyűjteni és megosztani a különböző érintettek között, elősegítve az ilyen helyes gyakorlatok további terjesztését és átvételét. Ez a platform olyan alapvető eszköz, melyet érdemes jobban népszerűsíteni.

Kelt Brüsszelben, 2018. október 17-én.

az Európai Gazdasági és Szociális Bizottság
elnöke
Luca JAHIER

⁽²⁴⁾ HL C 283., 2018.8.10., 61. o.

⁽²⁵⁾ HL C 288., 2017.8.31., 68. o.

⁽²⁶⁾ <https://circulareconomy.europa.eu/platform/en>